

เมื่อ 165 ล้านปีก่อน เป็นช่วงเวลาที่เหล่าสัตว์เลื้อยคลานดึกดำบรรพ์ครอบครองพื้นที่ทั่วโลก ทั้งบนพื้นดิน ท้องฟ้า และพื้นน้ำ **ไดโนเสาร์** เป็นสัตว์เลื้อยคลานที่ครอบครองพื้นที่บนแผ่นดินเท่านั้น ส่วนสัตว์เลื้อยคลานดึกดำบรรพ์ที่อยู่บนท้องฟ้า และใต้พื้นน้ำนั้น **“ไม่ใช่ไดโนเสาร์”**

เพื่อนร่วมยุคไดโนเสาร์

บนท้องฟ้า ของโลกยุคดึกดำบรรพ์ คืออาณาจักรของสัตว์เลื้อยคลานบินได้ที่น่าเกรงขามอย่าง **เทอโรซอร์ (Pterosaur)** ซึ่งครอบครองพื้นที่มาก่อนหน้าที่นกตัวแรกจะปรากฏขึ้น

เทอโรซอร์ (Pterosaur)

มีปีกซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นหนังบาง ๆ ที่ยึดอยู่ระหว่างนิ้วทั้งสี่ที่ยืดยาวออกมา ซึ่งปีกลักษณะนี้เหมาะแก่การร่อนมากกว่าจะกระพือบินเหมือนอย่างนก นักวิทยาศาสตร์คิดว่าเทอโรซอร์น่าจะลอยตัวอยู่บนท้องฟ้าได้โดยอาศัยอากาศร้อนช่วยพยุงปีกและลำตัว การที่พวกมันมีกระดูกกลวงและเบาทำให้ร่างกายของเทอโรซอร์มีสภาพคล้ายกับเครื่องร่อน

เทอโรซอร์ (Pterosaur) สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่ม คือ **แรมโพรริงคอยด์ (Rhamphorhynchoids)** และ **เทอโรแดคทิลลอยด์ (Pterodactyloids)**

แรมโพรริงคัส (Rhamphorhynchus)

ดิมอร์โฟดอน (Dimorphodon)

เทอราโนดอน (Pteranodon)

ทาเปฮารา (Tupejara)

ควอทซ์โคทลัส (Quetzalcoatlus)

กลุ่มแรมโพรริงคอยด์ (Rhamphorhynchoids)

เริ่มปรากฏขึ้นมาตั้งแต่กลางยุคไทรแอสซิกมีขนาดตัวไม่ใหญ่นัก ขนาดใกล้เคียงกับนกอินทรีตัวใหญ่ ลักษณะร่วมของเทอโรซอร์ในกลุ่มนี้ คือ **มีหางยาวและปีกแคบ** เช่น แรมโพรริงคัส (Rhamphorhynchus) ที่มีจะงอยปากเรียวยาวแหลม กับดิมอร์โฟดอน (Dimorphodon) ที่มีจะงอยปากใหญ่ และฟันแหลมคมเรียงเป็นแนว

กลุ่มเทอโรแดคทิลลอยด์ (Pterodactyloids)

วิวัฒนาการขึ้นมาในยุคจูแรสสิก โดยพวกนี้จะมีลักษณะเด่นตรง **หางสั้นและปีกกว้าง** ซึ่งช่วยให้ควบคุมการบินร่อนได้ดีกว่าซึ่งเมื่อเข้าสู่ยุคครีเทเชียสก็ได้เข้าแทนที่พวกแรมโพรริงคอยด์และได้กระจายพันธุ์ออกไปอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นเจ้าเวหาแห่งยุค เช่น เทอโรแดคทิลลัส (Tupandactylus) มีขนาดเล็กที่สุด ขนาดพอ ๆ กับนกกระจอก และควอทซ์โคทลัส (Quetzalcoatlus) มีขนาดใหญ่ที่สุด

เทอโรซอร์ (Pterosaur) ในประเทศไทย มีการค้นพบกระดูกแขนท่อนบน (Humerus) และกระดูกอีกหลายชิ้นบริเวณแหล่งขุดค้นถ้ำน้อย ทำให้สามารถระบุกลุ่มเทอโรซอร์ว่าอยู่ในกลุ่ม อาซดาร์คอยด์ (Azhdarchoid) ซึ่งเป็นเทอโรซอร์กลุ่มอาซดาร์คอยด์ที่เก่าแก่ที่สุด (ประมาณ 150 ล้านปี)

ใต้พื้นน้ำ ในยุคดึกดำบรรพ์นั้นมีสัตว์เลื้อยคลานสมุทรนานาชนิดครอบครองพื้นน้ำอยู่ เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางยุคไทรแอสซิก ได้เกิด **อิกธิโอซอร์ (Ichthyosaurus)** ซึ่งได้วิวัฒนาการจนมีรูปร่างคล้ายกับโลมา และบางชนิดนั้นก็ยังมีขนาดใหญ่พอ ๆ กับวาฬสเปิร์มซึ่งยาวเกือบยี่สิบเมตร

เมื่อเข้าสู่ยุคจูแรสสิก ก็ได้มีสัตว์เลื้อยคลานทะเลที่มีวิวัฒนาการจนแปรสภาพของขาทั้งสี่ให้กลายเป็นครีบเพื่อใช้เคลื่อนตัวในน้ำ เช่น **เพลสิโอซอร์ (Plesiosaur)** มีลำตัวอ้วนใหญ่ หางสั้น มีขาทั้งสี่เป็นครีบลักษณะคล้ายกับใบพาย สัตว์ในกลุ่มนี้แยกเป็นพวกคอยาว กับพวกคอสั้น

อีลาสโมซอร์ส (Elasmosaurus)

พวกคอยาวนั้นจะมีส่วนหัวเล็กและลำคอยาว ลักษณะของพวกมันจะดูเหมือนเต่าทะเลไม่มีกระดูกที่มีคอเป็นรูปร่างของพวกมันเหมาะสำหรับล่าสัตว์น้ำขนาดเล็กกินเป็นอาหาร เช่น อีลาสโมซอร์ส (Elasmosaurus) ที่มีลำคอยาวถึงห้าเมตร ซึ่งเท่ากับสองในสามของความยาวทั้งหมดของร่างกาย

สัตว์เลื้อยคลานทะเลอีกกลุ่มหนึ่ง คือ **พวกโมซาซอร์ (Mosasaur)** เป็นสัตว์กินเนื้อขนาดใหญ่ ลำตัวค่อนข้างเพรียว บางชนิดมีเกราะที่แผ่นหลัง ขาทั้งสี่มีลักษณะเป็นครีบ ทั้งยังมีส่วนหางที่แบนคล้ายครีบด้วย จึงช่วยให้สามารถว่ายน้ำได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น **โมซาซอร์ส (Mosasaurus)**

เพลสิโอซอร์ (Plesiosaur)

โมซาซอร์ส (Mosasaurus)

อิกธิโอซอร์ (Ichthyosaurus)

อิกธิโอซอซายพินรีไทย (Thaisaurus)

ไทยซอร์ส จงลักขมณี
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Thaisaurus chonglakmanii*
ยุค : ไทรแอสซิกตอนต้น
อายุ : ประมาณ 240 ล้านปีก่อน
หมวดหิน : ซัยบุรี
สถานที่พบ : เขากอง ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

นิทรรศการ ไดโนเสาร์ เรื่องเล่าจากฟอสซิล 59-07 / No. 03